

Uudenmaan liitto
Nylands förbund

UUDENMAAN ALUEELLINEN SELVIITYSMISSUUNNITELMA 2020–23

Uudenmaan liiton julkaisu B 60 - 2020

Uudenmaan liiton julkaisu B 60 - 2020
ISBN 978-952-448-546-3 | ISSN 2341-8893 (pdf)

Ulkoasu: Anni Levonen

Valokuvat: Kannen kuva Milka Mansikka, muut Tuula Palaste, Anni Levonen, Mostphotos

Helsinki 2020

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi

SISÄLLYS

KUVAILULEHTI	4
PRESENTATIONSBLAD	5
1. UUDENMAAN TILANNEKUVA.....	6
1.1. Lähtötilanne	7
1.2. Koronan vaikutukset Uudellamaalla muuta maata rajummat.....	8
2. UUDENMAAN PAINOPISTEET JA TOIMENPITEET	13
2.1. Uudenmaan tahtotila ja painopisteet.....	13
2.2. Nopeat toimet: Koronapandemian jälkihoidon hankekokonaisuuksia	14
2.3. Jälleenrakennuksen toimenpidekokonaisuudet	16
3. UUDENMAAN SELVIITYSMISSUUNNITELMAN VALMISTELUPROSESSI.....	19
LIITE: UUDENMAAN ESIMERKKI-HANKKEITA SELVIITYMISOHJELMAAN	20

KUVAILULEHTI

Julkaisun nimi

Uudenmaan alueellinen selviytymissuunnitelma 2020–23

Julkaisija

Uudenmaan liitto

Tekijä

Uudenmaan liitto

Julkaisusarjan nimi ja sarjanumero

Uudenmaan liiton julkaisuja B 60

Julkaisu aika

10/2020

ISBN

978-952-448-546-3

ISSN

2341-8893

Kieli

suomi

Sivuja

21

Tiivistelmä

Maa- ja metsätalouden koronavirustauti on muuttanut nopeasti koko Suomen, myös Uudenmaan yritysten sekä organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Tartuntojen suuri määrä on näkynyt Uudellamaalla muuta Suomea sekä suhteellisesti että määrällisesti suurempina lomautuksina ja irtisanomisina sekä palvelu- ja vientivaltaisen elinkeinotoiminnan taantumisenä.

Uudenmaan selviytymissuunnitelmassa läpikantavana on ajatus, että koronaepidemiasta toipuvan Suomen elpymistä ja uusiutumista tulee tukea korostamalla toimenpiteiden kansallista ja kansainvälistä vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta. Siksi Uudenmaan koronatoimilla haetaan - ei vain oman maakunnan, vaan koko Suomen tulevan menestyksen näkökulmasta – vaikuttavuutta, kokonaisten valtioiden ja talousalueiden välisessä kiihtyvässä kilpailussa.

Uudenmaan nopeilla toimenpiteillä pyritään erityisesti helpottaa pahiten kärsineiden toimialojen ja yritysten toipumista, sekä työttömyyden alentamista. Koronapandemian pitkittyessä varaudutaan jatkamaan näitä toimenpiteitä. Uudenmaan jälleenrakentamista ohjaa neljä periaatetta: luodaan Uudestamaasta Suomen edelläkävijä hiilineutraalisuuden saavuttamisessa, vahvistetaan Uudenmaan digitaalisuutta ja kestävyttä, panostetaan Uudenmaan kansainvälisiin ekosysteemeihin, osaamiseen ja TKI-toimintaan sekä panostetaan Uudenmaan (ja koko Suomen) saavutettavuuteen.

Uudenmaan selviytymissuunnitelma tähtää elinkeinorakenteen pitkäjänteiseen uudistamiseen, koko Suomen menestymisen edellytysten vahvistamiseksi. Toimenpiteinä suositetaan laajoja ja merkittäviä hankkeita. Toimenpiteitä seurataan maakunnan yhteistyöryhmässä, sekä vuosittaisissa valtion ja alueen välisissä aluekehittämiskeskusteluissa.

Huomautuksia

Julkaisun pdf-versio löytyy verkkosivuiltamme www.uudenmaanliitto.fi/julkaisut.

PRESENTATIONSBLAD

Publikation

Uudenmaan alueellinen selviytymissuunnitelma 2020–23
(Nylands regionala överlevnadsplan 2020–2023)

Utgivare

Nylands förbund

Författare

Nylands förbund

Seriens namn och nummer

Nylands förbunds publikationer B 60

Utgivningsdatum

10/2020

ISBN

978-952-448-546-3

ISSN

2341-8893

Språk

finska

Sidor

21

Sammanfattning

Coronaviruspandemin har snabbt förändrat hela Finland, också verksamhetsförutsättningarna för företag och organisationer i Nyland. Man har i Nyland märkt av att det stora antalet smittade medfört både relativt och absolut sett fler permitteringar och uppsägningar jämfört med övriga Finland samt lett till en tillbakagång för service- och exportinriktad näringsverksamhet.

Den röda tråden i Nylands överlevnadsplan är att ett Finland som repar sig efter covid-19 bör få stöd med att återhämta sig och förnya sig. Det sker med betoning på åtgärdernas nationella och internationella verkningsfullhet och effektivitet. Det man eftersträvar med de nyländska coronavirusåtgärderna är därför – inte bara ur det egna landskapets synvinkel, utan med hänsyn till hela Finlands framgång framöver – verkningsfullhet i den allt hårdare konkurrensen mellan hela stater och ekonomiska regioner.

Med snabba åtgärder i Nyland försöker man särskilt underlätta återhämtningen hos de svårast drabbade branscherna och företagen samt sänka arbetslösheten. I och med att coronaviruspandemin ser ut att pågå en längre tid så har man beredskap att fortsätta med dessa åtgärder. Fyra principer är riktgivande för Nylands återuppbyggnad: Nyland görs till finländsk föregångare i fråga om att uppnå koldioxidneutralitet, Nylands digitalisering och hållbarhet stärks, man satsar på Nylands internationella ekosystem, på kunskande och på forsknings-, utvecklings- och innovationsverksamhet, och man investerar i Nylands (och hela Finlands) tillgänglighet.

Nylands överlevnadsplan syftar till en långsiktig modernisering av näringsstrukturen och till att stärka förutsättningarna för hela landets framgång. Åtgärder som ges företräde inbegriper omfattande och betydelsefulla projekt. Åtgärderna följs upp i landskapets samarbetsgrupp samt i de årligen återkommande regionutvecklingssamtalen mellan staten och regionen.

Övriga uppgifter

Publikationen finns i pdf-version på vår webbplats www.uudenmaanliitto.fi/julkaisut.

1. UUDENMAAN TILANNEKUVA

Maailmanlaajuinen koronavirustauti (COVID-19) ja sen luokitteleminen pandemiaksi muutti keväällä 2020 olennaisesti koko Suomen, myös Uudenmaan yritysten sekä organisaatioiden toimintaedellytyksiä. Koronakriisillä tulee olemaan laajamittaiset ja pitkäaikaiset kerrannaisvaikutukset aluetalouteen.

Työ- ja elinkeinoministeriö valtuutti 18.6.2020 maakunnat laatimaan alkusyksyn aikana liittojen johdolla alueellisen selviytymissuunnitelman koronakriisin taloudellisten vaikutusten jälkihoidon sekä jälleenrakennuksen alueellisten toimien kokoamiseksi. Tavoitteena oli

alueen erityispiirteisiin perustuen tunnistaa aluetalouden ja työllisyyden elpymisen kannalta keskeiset toimet ja vahvistaa alueellista resilienssiä.

Uudenmaanliitto käynnisti suunnitelman valmistelut kesällä 2020. Suunnitelman laatimisen aikaan ei ollut vielä täyttä varmuutta koronakriisin lopullisista vaikutuksista tai koronan toisen aallon kestosta. Vuoden 2021 aikana laadittava Uudenmaan maakuntaohjelma 2.0 tarkoittaa tarvittavia lähivuosien kehittämistoimenpiteitä ja maakunnan lähivuosien strategisia linjauksia.

1.2. Lähtötilanne

Uusimaa ja erityisesti sen sisällä pääkaupunkiseutu on Suomen suurin väestökeskittymä että työpaikka- ja talousalue. Seudun heijastusvaikutus ylittää pitkälle Helsingin seudun, Uudenmaan ja valtion rajojen ulkopuolelle. Erityisesti pääkaupunkiseutu kilpailee osaamisesta, investoinneista ja yrityksistä vähintään eurooppalaisessa sarjassa. Sen mukaisesti maakuntaan on keskittynyt kv-tason osaamista ja työpaikkoja, jotka eivät voisi käytännössä sijaita Suomessa missään muualla. Monelle toiminnolle ainoastaan ulkomaat ovat vaihtoehto toimimiselle Uudellamaalla ja pääkaupunkiseudulla.

Uudenmaan elinkeinoelämän menestyminen heijastuu koko Suomen hyvinvointiin. Kun Uudellamaalla menee hyvin, on koko Suomella paremmat mahdollisuudet menestyä globaalisti kovenevassa kisassa työpaikoista, yrityksistä ja investoinneista. Tästä syystä Uusmaalaisen yritysten ja muiden toimijoiden menestys ei ole pois muulta Suomelta, päinvastoin, se ruokkii koko Suomen menestystä¹.

Samanaikaisesti Uusimaa on erittäin heterogeeninen maakunta. Erot pääkaupunkiseudun ja muun Uudenmaan välillä ovat varsin suuria. Suurin osa Uudenmaan väestöstä ja yrityksistä, sekä niiden kasvusta keskittyy Helsingin, Espoon ja Vantaan kaupunkeihin. Vastaavasti suurta osaa Uudestamaasta voidaan luonnehtia "kaupunkien väliseksi maaseudeksi" (tai kenties jopa "syväksi maaseudeksi"), jolla on kuntakoh- taisten tunnuslukujen valossa samankaltaisia kehityshaasteita kuin esimerkiksi Itä- ja Pohjois- Suomen alueilla.

EU:n koheesiopolitiikassa Uusimaa suuralueena lasketaan kuitenkin kokonaisuudessaan kehityneeksi alueeksi, joka on jäänyt sivuun koko EU-jäsenyyden ajan muualle Suomeen allokoituista miljardien eurojen rakennerahastojen jaossa, myös tulevalle EU-budjettikaudella. Niin ikään leikkauksia EU-budjettiin tehtiin 2021-2027 juuri niihin asioihin, millä Uudenmaan toimijat ovat kilpailleet menestyksekkäästi

muiden eurooppalaisten toimijoiden kanssa, mm. eurooppalaisesta innovaatio- ja tutkimusrahoituksessa.

Samanaikaisesti tilastoanalyysin on voitu osoittaa, että vaikka Helsinki-Uusimaan suuralueen positio on edelleen muita Suomen suuralueita vahvempi, kehityserot ovat pikemmin tasoittuneet kuin kasvaneet². Niin ikään verrattuna Itämeren alueen muihin suuriin kaupunkeihin, Helsingin kasvu on ollut hidasta, ja jää esimerkiksi jälkeen kilpailijastaan Tukholmasta³.

Uudenmaan erityispiirteet Suomen taloudellisenä veturina aiheuttavat yleensä myös sen, että erilaiset talouden kansalliset taantumet ja kriisit iskevät siihen muuta maata nopeammin ja voimakkaammin. Tällä on huomattavat heijastusvaikutukset koko Suomeen. Uudenmaan työpaikkojen palveluvaltaisuuden ja MaRa-alojen suuren osuuden myötä maakunnan elinkeinorakenne on erittäin altis reagoimaan esimerkiksi koronaepidemian kaltaisiin toimintaympäristön muutoksiin. Niin ikään Uudenmaan yritysten vahva kansainvälisyys ja vientivetoisuus on noususuhdanteissa maakunnan vahvuus, mutta vastaavasti erittäin altis kansainvälisille suhdanne- ja geopolitiikan muutoksille. Tämä heijastuu nopeasti yritysten tilauskirjojen tyhjenemisenä ja vientitulojen laskuna, ja välillisesti työttömyytenä ja verotulojen laskuna. Samanaikaisesti Uudellamaalla yritykset ovat keskimääräistä nuorempia ja uusia yrityksiä syntyy muuta maata enemmän. Näissä yrityksissä kysynnän äkillinen romahdus voi johtaa kassakriisiin käytännössä pidempään toimineita yrityksiä nopeammin⁴.

Myös Uudenmaan kuntien talous on erittäin riippuvainen suhdanteista. Muusta maasta poiketen Uudenmaan ja erityisesti pääkaupunkiseudun kuntien tulot muodostuvat pääosin kunnallis- ja yhteisöverotuotoista, jotka

1 EK 2018; Kaupungit kasvavat – miten käy muun Suomen?

2 MDI helmikuu 2019.

3 EK 2018; Kaupungit kasvavat – miten käy muun Suomen?

4 EK koronakysely toukokuu 2020 <https://ek.fi/ajankohtaista/2020/05/15/koronakyselyn-tulosanalyysia-alueittain-uudellamaalla-haittavaikutukset-yleisimpiäydinmaaseutu-karsinyt-vahiten/>

laskevat taantumassa merkittävästi. Välittömimmät ja suurimmat vaikutukset osuvatkin erityisesti juuri kuntiin, jotka ovat siihen saakka olleet taloudeltaan vahvimpia, eli kuntiin, joilla verotulojen osuus on korkea, kun vahvasti valti-onosuuksiin nojanneisiin kuntiin vaikutus on lie-
vempi⁵. Tämän lisäksi varsinkin pääkaupunkiseu-
dun jatkuva väestönkasvu edellyttää kunnilta kasvavassa määrin panostuksia rakentamiseen ja palveluinfrastruktuurin kehittämiseen, niin hyvinä kuin huonoina suhdanteina.

Monimuotoinen luonto ja luonnonvarat ovat yksi Uudenmaan voimavaroista. Luonnon monimuotoisuuden edistäminen on osa pitkän aikavälin kestävyyttä ja kytkeytyy mm. ilmaston, terveyden sekä kiertotalouden kysymyksiin. Ekologisen verkoston toimivuutta on tarvetta parantaa. Jotta vihreä siirtymä on mahdollinen, on kaikkien toimenpiteiden ympäristövaikutukset tunnistettava ja otettava huomioon.

1.2. Koronan vaikutukset Uudellamaalla muuta maata rajummat

Käytännössä Uudenmaan kaltaisella, väestöpohjaltaan suurella ja monipuolisella työmarkkina-alueella muutaman sadan työpaikan tai yrityksen katoaminen vaikuttaa yleensä olennaisesti vähemmän kuin pienemmissä maakunnissa. Koronaepidemian vaikutukset ovat kuitenkin Uudellamaalla heijastuneet alueen työllisyyteen ja talouteen muuta maata huomattavasti rajummin sekä määrällisesti että suhteellisesti.

Uusimaa on Suomen kansainvälisen liikenteen ja logistiikan merkittävin solmukohta. Siksi ei ole yllättävää, että Uudellamaalla koronaa sairastavia on määrällisesti eniten, yli 70 % sairastuneista⁶. Tämä on aiheuttanut maakunnan vientivetoiselle elinkeinoelämälle muuta maata selkeästi suurempia haittoja sekä samalla kuormittanut maakunnan terveydenhoitojärjestelmää muuta maata enemmän.

5 Valtioneuvoston julkaisuja 2020:17. Koronakriisin jälkihoito ja jälleenrakennus. Exit- ja jälleenrakennustyöryhmän 2. vaiheen raportti.

6 THL <https://experience.arcgis.com/experience/d40b2aaf08be4b9c8ec38de30b714f26>

Samanaikaisesti koronapandemian vuoksi käytönotetut rajoitustoimet ovat vaikuttaneet Uudenmaan toimintaympäristöön ennennäkemättömällä tavalla. Koronaepidemian riehues-
sa pahimmillaan maakunnan liikenne suljettiin muusta Suomesta noin kuukaudeksi Suomen hallituksen toimesta. Lisäksi valtion rajojen sulkeminen on vaikeuttanut erityisesti uusma-
laiselle elinkeinoelämälle tärkeän ulkomaisen osaamisen ja työvoiman saatavuutta.

Sekä kooltaan että matkustajamääriltään Suo-
men ylivoimaisesti suurimmalle Helsinki-Van-
taan lentokenttäekosysteemille korona on ollut erityisen tuhoisa. Huhti-kesäkuussa kentän kautta lensi 139 000 matkustajaa, mikä oli vain 2,4 prosenttia edellisen vuoden vastaavasta ajasta. Kokonaisuudessaan sekä kotimainen että kansainvälinen matkustajaliikenne on laskenut vuoden alusta 55 prosenttia ja -rahtiliikenne 37 prosenttia. Finnairin oman arvion mukaan lentoliikenteen vähenemisen kerrannaisvaikutukset voivat olla kansallisesti jopa 100 000 työpaikkaa (lentokenttien logistiikka, alihankin-
tapalvelut, matkailupalvelut jne.).

Samanaikaisesti koronakriisi on ajanut mat-
kailusektorin ennennäkemättömään vaikeaan tilanteeseen, ja ala on ollut käytännössä pysäh-
dyksissä. Ulkomaisten matkailijoiden yöpymiset ovat vähentyneet Uudellamaalla pahimpina kuukausina jopa 83 prosenttia vuoden takaisesta. Esimerkiksi Helsingin hotellien käyttöaste oli keväällä kolmen prosentin luokkaa. Myös koti-
maan matkailu on ollut jyrkässä laskussa.

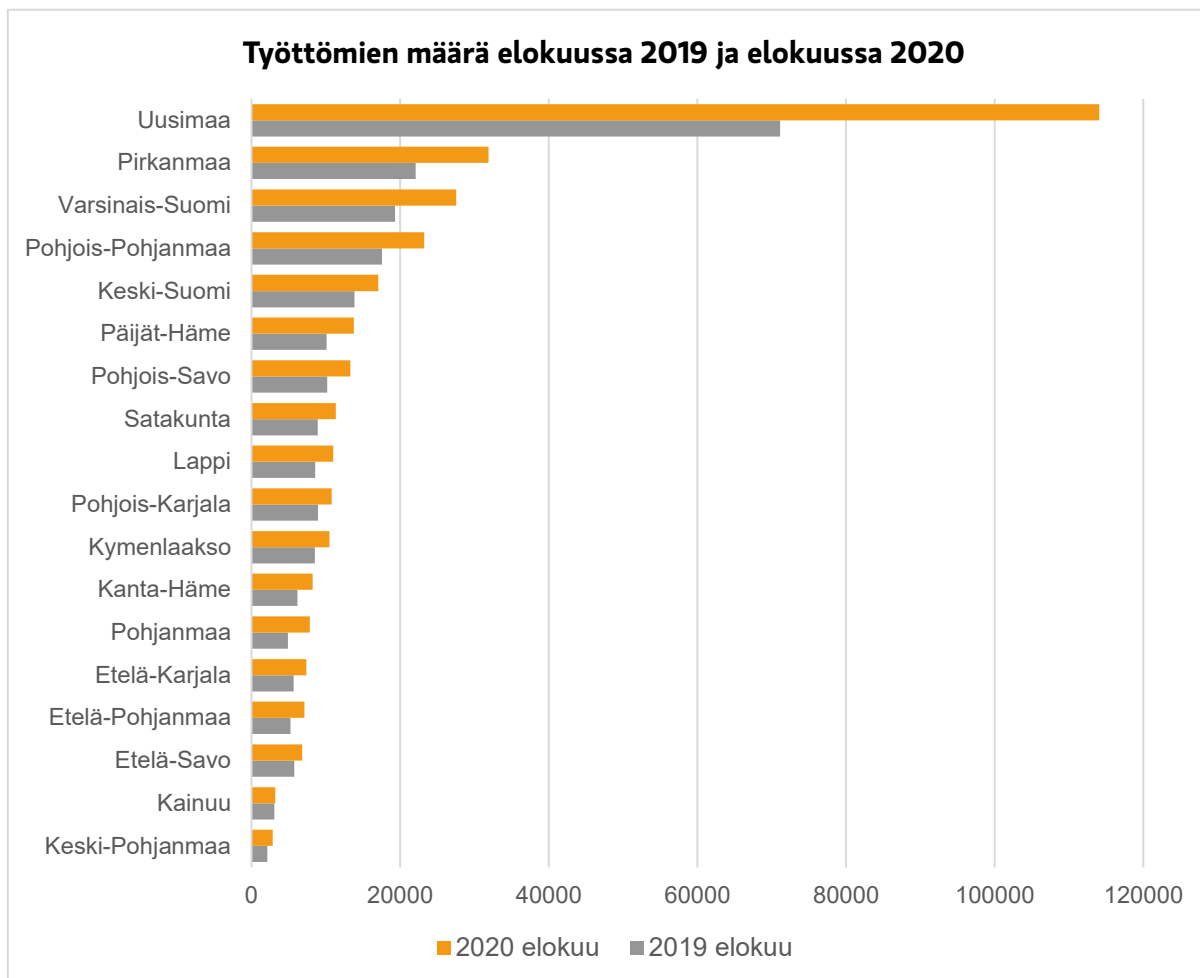
Työttömien ja lomautusten kasvu nopeaa

Koronan seurauksena työttömyys on kasvanut Uudellamaalla muuta Suomea voimakkaammin sekä suhteellisesti että määrällisesti. Keväällä maakunnan työttömyysaste nousi jopa 17 prosenttiin. Kriisin pahimmasta vaiheesta tilanne on hieman helpottanut, mutta työttömiä on edelleen 60 prosenttia enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Palvelu- ja myyntityöntekijöiden ammattiryhmässä työttömyys ja lomautukset ovat kasvaneet räjähdysmäisesti. Työttö-
myyden kasvu on näkynyt myös sellaisissa

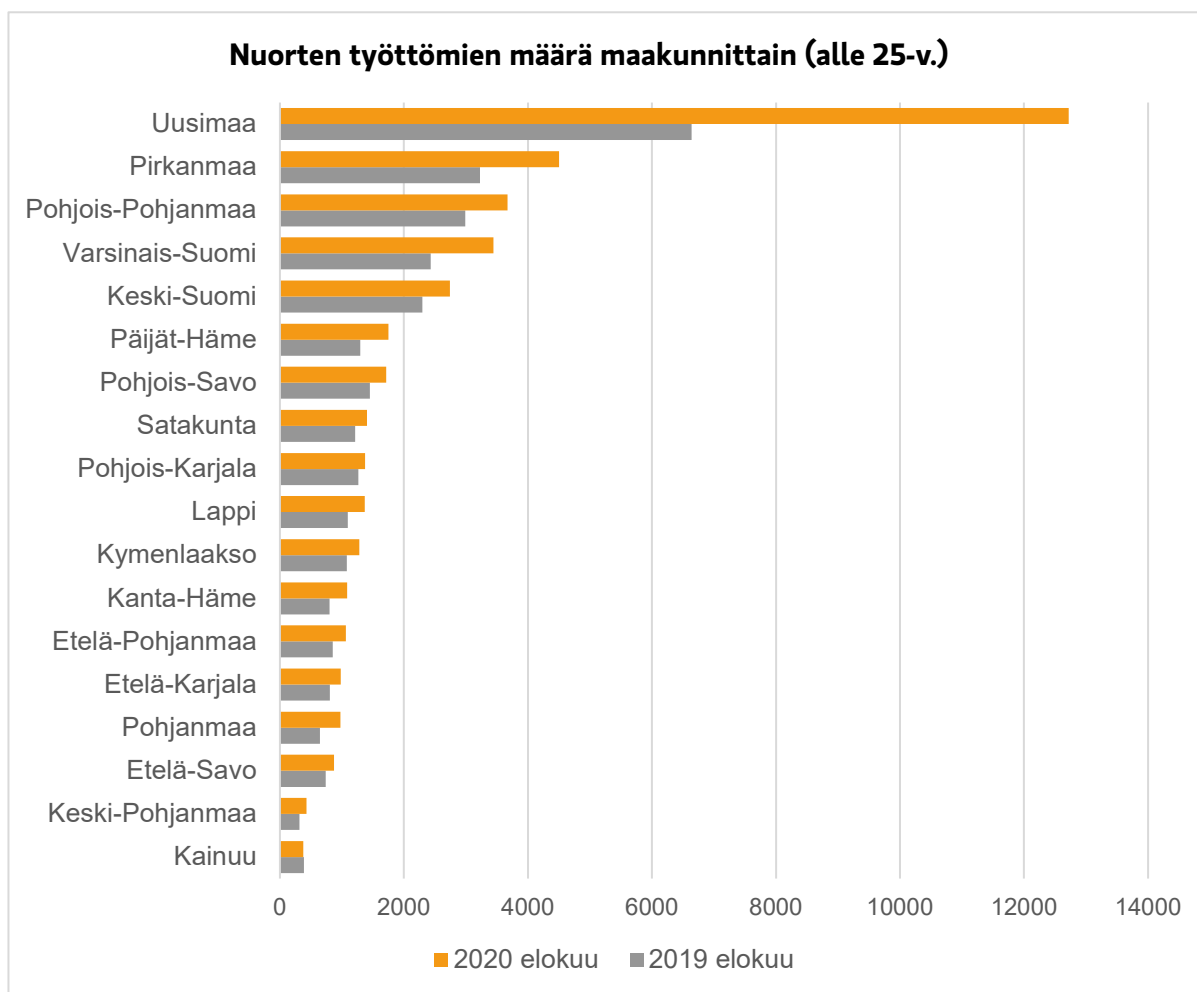
ammattiryhmissä, joissa työttömyys ei yleensä heilahtele paljon. Erityisesti korkeasti koulutettujen työttömyys on moninkertaistunut nopeasti. Teollisuudessa ja rakentamisessa pahin isku on todennäköisesti vielä edessä, ja alkaa toden teolla näkyä liikevaihdon laskuna ja henkilöstön vähennyksinä vasta syksyllä.

Huolestuttavaa on, että nuorisotyöttömyyden kasvu on ollut Uudellamaalla erityisen nopeaa ja nuorista on tullut suurin työttömien ryhmä. Tällä hetkellä nuoria työttömiä on maakunnassa jopa kaksi kertaa enemmän kuin vuotta aikaisemmin. Nuorisotyöttömyys on ollut maakunnassa jo ennen koronakriisiä huolestuttavan korkealla tasolla. Nuorten työttömien ohella Uudenmaan työttömyystilastoissa korostuvat yrittäjät ja ulkomaalaistaustaiset työttömät. Etenkin ulkomaalaistaustaisten työttömyys on noussut selvästi muuta Suomea nopeammin. Kaikista ulkomaalaistaustaisista työttömistä Uudellamaalla sijaitsee lähes 60 %.

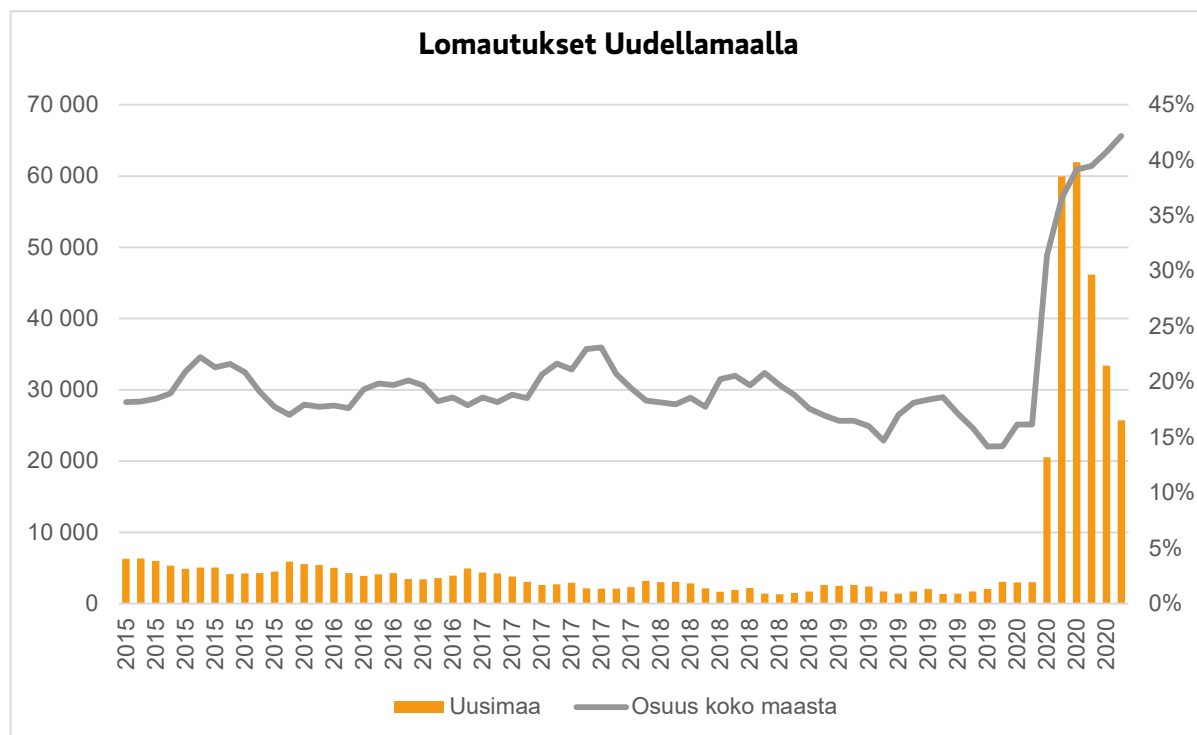
Koronaepidemian käynnistyttyä myös lomautusten määrä kasvoi Uudellamaalla erittäin nopeasti. Kriisin pahimmassa vaiheessa lomautettuja oli maakunnassa yli 60 000, mikä oli lähes kymmenkertainen määrä vuoden takaiseen verrattuna. Kriisin edetessä Uudellamaalla lomautettujen suhteellinen osuus kaikista Suomen lomautetuista on kasvanut tasaisesti. Tällä hetkellä noin puolet kaikista lomautuksista on tilastoitu Uudellamaalla. Helsinki GSE:n mukaan pahiten lomautuksista kärsineiden kymmenen kunnan joukkoon mahtuu seitsemän uusmaalaista kuntaa. Maakunnan lomautukset ovat kohdistuneet erityisesti palvelu- ja myynti-työntekijöiden ammattiryhmiin. Näissä ryhmissä lomautusten määrä on kasvanut pahimmillaan yli kaksikymmenkertaisiksi. Matkailu- ja ravintola-alalla jopa 90 prosenttia yrityksistä on joutunut turvautumaan lomautuksiin.

Lähde: TEM, Työnvälitystilastot

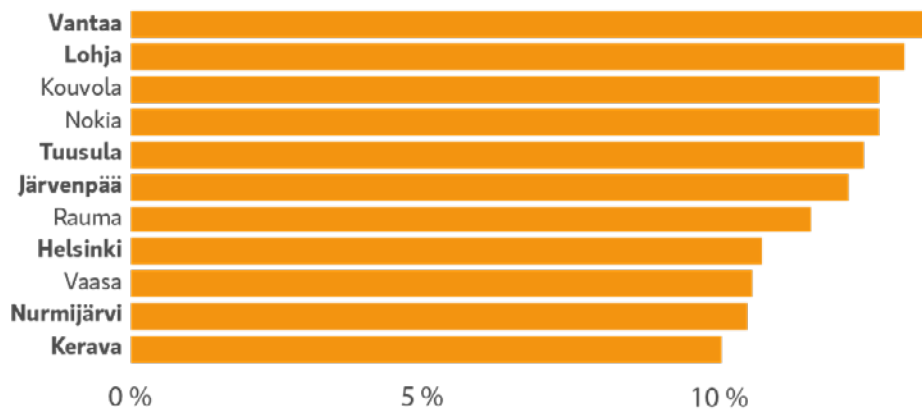

Lähde: TEM, työnvälitystilastot.

Lähde: TEM, työnvälitystilastot.

Alkaneeet lomautusjaksot kunnittain 2020 (17.3-17.8.2020) Ylin 10 (väestö vähintään 2000)

Lomautusten TOP 10:stä 7 kuntaa löytyy Uudeltamaalta. Lähde Tilannehuone 18.8.2020.

Uusien avoimien työpaikkojen määrä laski Uudellamaalla ensimmäistä kertaa lähes kolmeen vuoteen heti koronavirukseen puhjettua. Ylipääntään työpaikkoja on Uudellamaalla avoinna 30–40 % vähemmän kuin vuotta aiemmin. Työvoiman kysyntä on laskenut erityisesti toimisto- ja asiakaspalvelun tehtävissä, prosessi- ja kuljetusalaalla sekä myyntityössä.

Yritysten ja kuntien tilanne haastava

Myös yritysten näkökulmasta koronavirukseen isku on ollut Uudellamaalla dramaattinen, ja kannattavuus jäi jo huhtikuussa selvästi vuoden takaisesta heikommaksi. Helsinki GSE:n mukaan yli 8 prosenttia Uudenmaan yrityksistä on joutunut kesäkuuhun mennessä lomauttamaan henkilöstöään, mikä on Lapin jälkeen suhteellisesti toiseksi eniten⁷, mutta määrällisesti Lappiin nähden moninkertainen. Esimerkiksi Finnair ja SwissPort ovat ilmoittaneet satojen henkilöiden irtisanomisista, ja Finavia joutui heti keväällä lomauttamaan koko henkilökuntansa.

EK:n⁸ selvitysten mukaan toukokuussa Uudenmaan työnantajayrityksistä yli puolet (55,4 %) raportoi ainakin yhdestä koronavirukseen haitta-vaikutuksista; lomautuksista, irtisanomisista tai toiminnan lopettamisen tai konkurssin uhasta, kun esimerkiksi Itä- ja Pohjois-Suomessa vastaava luku oli 41,8 %. EK:n heinäkuun Suhdannebarometrissa Uudenmaan yritysten suhdanneodotukset olivat hivenen koko maan keskiarvoa suotuisammat, mutta edelleen 60 % yrityksistä arvioi suhdanteiden pysyvän ennallaan, neljäsosa ennakoi heikkenemistä. Syksyä kohden mentäessä epävarmuus on kuitenkin yhä suurta,⁹ ja mm. Suomen Yrittäjät ennakoi varsinaisen konkurssiaallon piikin tulevan vasta ensi vuoden puolella.¹⁰

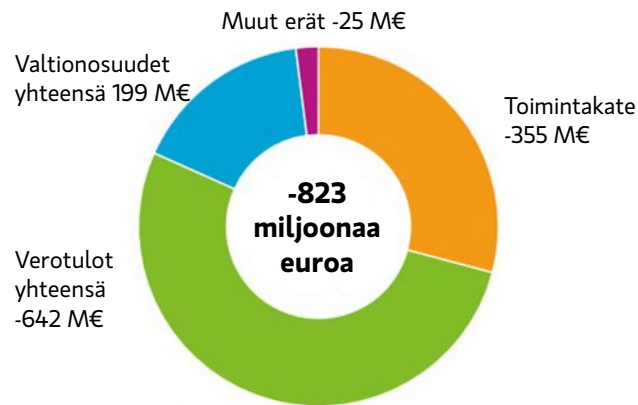
⁷ Helsinki GSE tilannehuone 2020-6-18.

⁸ EK:n koronakysely, kesäkuu 2020.

⁹ EK suhdannebarometri heinäkuu 2020.

¹⁰ HS 29.7.2020

Koronakriisin vaikutus Uudenmaan kuntien talouteen

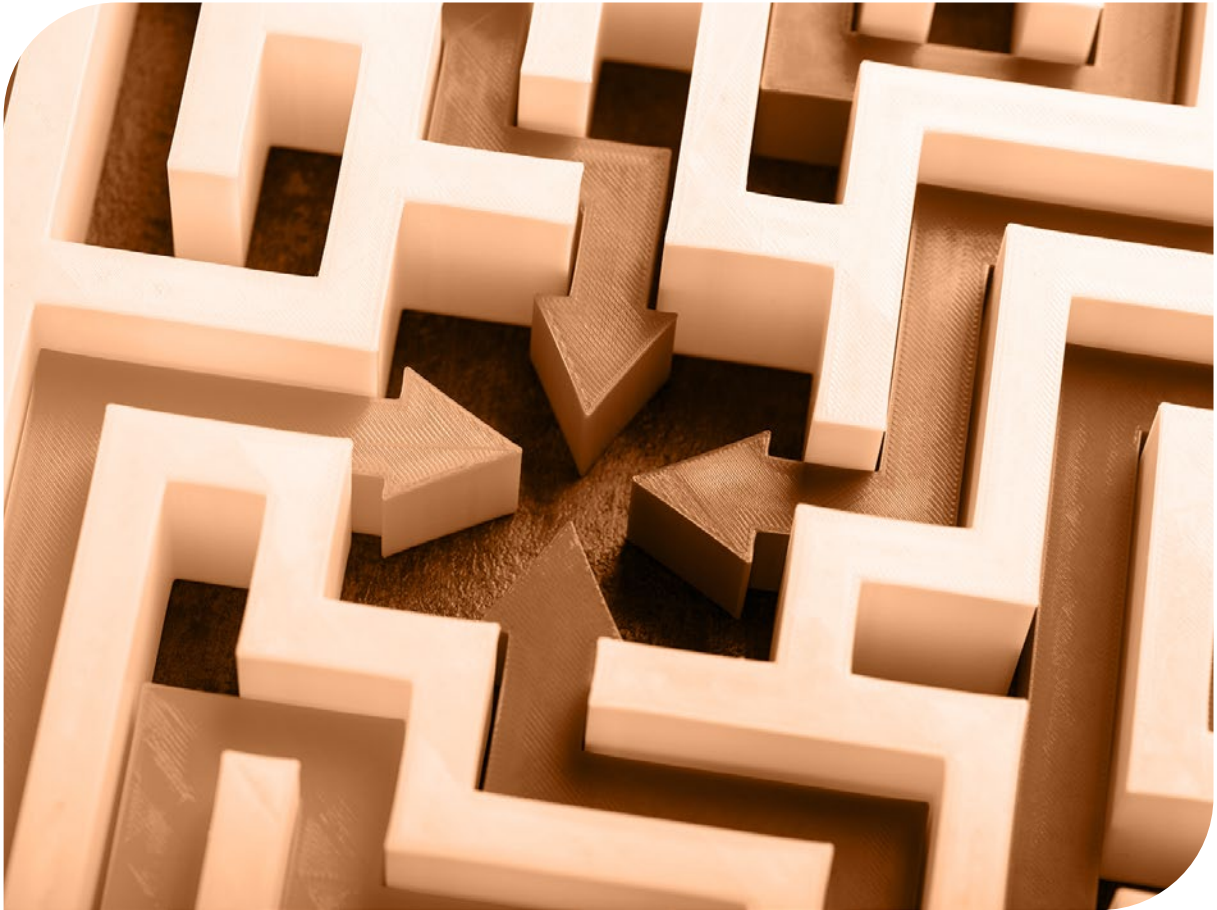
Lähde: Uudenmaan liiton kysely jäsenkunnilleen, n=20/26.

Uudenmaan muuta Suomea vahvemmin verotulojen varassa elävien kuntien näkökulmasta koronatilanteen seuraukset ovat dramaattisia. Kuntaliiton huhtikuussa tekemän arvion mukaan koko maan kuntatalous heikkenisi kuluvana vuonna vähintään 1,9 miljardia, josta valtaosa heikentymisestä selittyy kuntien kunnallis- ja yhteisöverotulojen romahtamisesta¹¹. Uudenmaan liiton kunnilta keräämien tietojen¹² mukaan pandemian aiheuttamat rajoitustoimet heikentävät Uudenmaan kuntien taloutta lähes miljardilla eurolla, jolloin maakunnan osuus kattaisi siten lähes puolet koko maan kuntakentän koronatappioista.

¹¹ Kuntaliitto <https://www.kuntaliitto.fi/ajankohtaista/2020/paivitys-koronakriisin-talousvaikutusarvioon-heikennys-kuntatalouteen-yli-19>

¹² Uudenmaanliiton kysely kunnille toukokuu 2020. Oletuksena kuntien ennusteelle oli VM skenaario, jonka mukaan rajoitustoimet olisivat kestäneet vain kolme kuukautta.

2. UUDENMAAN PAINOPISTEET JA TOIMENPITEET

Koronapandemian kaltaisiin ilmiöihin ja niiden vaikutusten ennakkointiin liittyy paljon epävarmuutta. Vaikka epidemiatilanne on helpottanut, riski sen uudelleen yltymisestä suuri. Jo elokuussa havaittiin tartuntojen kääntyneen jälkeen Suomessa kasvuun – ja valtaosa sairastumisista edelleen Uudellamaalla. Suurimmat haasteet ovat mitä todennäköisimmin vielä edessä.

2.1. Uudenmaan tahtotila ja painopisteet

Kriisi mahdollistaa kokeilut ja nopeat toimet, joihin tavanomaisissa oloissa tarvittaisiin enemmän aikaa. Koronaepidemiasta toipuvan Suomen elpymistä ja uusiutumista tulee tukea korostamalla toimenpiteiden kansallista ja kansainvälistä vaikuttavuutta ja tuloksellisuutta. Uudenmaan koronatoimilla on haettava - ei vain oman maakunnan, vaan koko Suomen tulevan

menestyksen näkökulmasta – vaikuttavuutta, kokonaisten valtioiden ja talousalueiden välisessä kiihtyvässä kilpailussa. Helsinki-Uusimaa –alueen kasvun ja kilpailukyyn toimintaedellytysten vahvistaminen on jatkossakin koko maan edun mukaista, huomioiden samanaikaisesti myös maakunnan huomattavat sisäiset eroavaisuudet sen seutukuntien välillä.

Uudenmaan vahvuuksia ovat mm. monipuolinen ja kansainvälinen elinkeinotoiminta, vahva kansainvälinen verkottuneisuus sekä innovaatiotoiminta. Toisaalta palvelu- ja vientivaltainen elinkeinorakenne on altis koronan kaltaisille globaaleille kriiseille, ja mikä heijastuu välittömästi Uudenmaan kuntien verokertymään. Koronan kaltaisissa pandemioissa on keskityttävä vahvistamaan vahvuuksia ja nivomaan ne vahvistamaan jälleenrakennusta ja resilienssikykä, ja minimoimaan uhkat.

2.2. Nopeat toimet: Koronapandemian jälkihoidon hankekokonaisuuksia

Kriisin akuutin vaiheen jälkeen toteutettavan jälkihoidon tavoitteena on tukea yhteiskunnan turvallista palautumista, estää kriisin pitkäaikaisen haittavaikutusten syntymistä ja vahvistaa luottamusta. Uudenmaan tavoitteilla pyritään erityisesti helpottaa pahiten kärsineiden toimialojen ja yritysten toipumista, sekä työttömyyden alentamista. Koronapandemian pitkittyessä varaudutaan jatkamaan näitä toimenpiteitä.

Vahvuudet koronaepidemiassa

- Monipuolinen elinkeinotoiminta ja vahvat klusterit
- Huippuosaaminen, korkeasti koulutettujen osuus työvoimasta, muuta Suomea nuorempi työvoima
- Kansainvälisesti verkottunut, kilpailukykyinen innovaatio- ja liiketoiminta
- Taito hyödyntää kilpailtua EU- ja kv-rahoitusta
- Yhteinen tahtotila ja näkemys ilmastotyöstä, tärkeydestä ja suunnasta

Heikkoudet

- Palveluvaltainen toimialarakenne
- Vientivertainen elinkeinoelämä altis suhdanteille
- Riippuvuus kv-osaajista ja -osaamisesta
- Heterogeenisten kuntien maakunta
- Kuntatalous riippuvainen verotuloista – alttius suhdanteiden vaihteluille
- Ilmastotyö kunnissa osin erillään kunnan kehittämisestä

Mahdollisuudet

- Osaamisen kehittäminen ja jatkuva oppiminen (erit. nuoret ja maahanmuuttajat)
- Hiilineutraalisuuden ja resurssiviisauden edelläkävijyys ilmastotyössä Suomessa (monipuoliset innovaatiot ja toimintamallit, liikenne ja logistiikka, kiertotalous, teollisuuden prosessit jne.). Valmius ja osaaminen kytkeä kriisirahoitus vihreään kasvuun.
- Innovaatioekosysteemien ja verkostojen kehittäminen, temaattiset alustat, TKI-toiminnan vahvistaminen (RIS-painopisteet)
- Digin mahdollisuudet (esim. palveluiden automatisaatio, tuotannon robotisaatio, etätöön muodot)
- Matkailun kehittäminen

Uhkat

- COVID19 toinen aalto
- Osaavan työvoiman saatavuus etätörmoodissa, ikääntynyt työvoima, nuorten tilanne
- Innovaatio- ja muun rahoituksen väheneminen (kansallinen, EU)
- Kriisirahoitus kohdistuu vanhojen rakenteiden tukemiseen
- Elinkeinoelämän ja maakunnan kv-kilpailuaseman menettäminen muille Euroopan metropolialueille – vaikutus tuhoisa koko Suomelle

Nopeutetaan yritysten elpymistä ja uutta kestäväää kasvua

- Jatketaan tehostettua yritysten neuvontapalvelua ja tarjotaan muutoksiin liittyvää koulutusta
- Mahdollistetaan yritysten investointituen ja kehittämistukien käyttö Uudellamaalla
- Vauhditetaan yritysten ja toimialojen kestävää uudistumista sekä uusien ja korvaavien markkinoiden löytymistä, mm. uusien älykkäiden digiratkaisujen ja digiosaamisen avulla.

Panostetaan koronasta aiheutuviin työvoiman osaamis- ja työllistämistoimiin, mm.

- Ennakoidaan ja vastataan ketterästi elinkeinoelämän osaamistarpeiden muutoksiin ja nostoon mm. TE-toimiston, paikallisten oppilaitosten sekä muiden toimijoiden toimenpitein, myös jatkuvan oppimisen periaatteella
- Hyödynnetään TE-toimiston ja kuntien yhteiset työllisyyspoliittiset toimenpiteet, sekä monialaisen yhteistyön mahdollisuudet koronan vuoksi vaikeasti työllistyville, irtisanotuille ja irtisanomisvaarassa oleville, ml. yritysten palvelut
- Erityistä huomiota kohdennetaan nuorten ja maahanmuuttajien työllistymismahdollisuuksiin esim. kuntakokeiluja hyödyntämällä
- Panostetaan kuntarajat ylittäviin kokonaisuuksiin, mm. ammatillinen oppimiskampus, maahanmuuttajien osaamiskeskukset

Esiselvitykset ja innovaatiotoiminnan vahvistaminen

- Varmistetaan Business Finlandin innovaatio-rahoituksen riittävyys uusmaalaisten toimijoiden käyttöön. Lisätään kertaluontoisesti julkisen sektorin toimijoiden TKI-määrärahoja siten, että mahdollistetaan 4 % tavoitteen saavuttaminen suhteessa BKT:hen.
- Varmistetaan uusmaalaisten toimijoiden hankevalmistelun rahoitus, jotta meillä on

paremmat valmiudet menestyä ankarasti kilpaillussa EU-rahoituksessa (vrt. Ruotsi)

- Edistetään hiilineutraalien ja digitaalisten arvoketjujen ja liiketoimintaekosysteemi-
en syntyä mm. esiselvityksillä, esimerkkinä Uudenmaan kiertotalouslaakso -esiselvitys (VTT, CLIC innovation)

Vahvistetaan uusmaalaisten uskoa tulevaan, mm

- Edistetään varhaista puuttumista riskiryhmien koronasta aiheutuvien sosiaalisten ongelmien ratkaisemiseksi ja rakennetaan hyvinvointia tukevat ohjaus- ja palvelumalleja
- Vahvistetaan asukkaiden, asiakkaiden ja matkailijoiden turvallisuuskokemusta selkeällä ohjeistuksella, yhteisvastuulla ja varmistamalla ajantasainen tiedonsaanti
- Kannustetaan uusmaalaisia paikallisten palveluiden käyttöön

2.3. Jälleenrakennuksen toimenpidekokonaisuudet

Jälleenrakennuksella huolehditaan yhteiskunnan pitkän aikavälin tavoitteista ja palautetaan mm. kuntien talous kestävälle uralle, ottaen Uudenmaan erityisasema Suomen ja kansainvälisyyden veturina huomioon. Uudenmaan vertaaminen muihin suomalaisiin maakuntiin ei tee oikeutta maakunnan erityisyydelle, vaan maakuntaa tulee verrata muihin Euroopan metro-poleihin, joilla on samankaltaiset haasteet kuin meillä. Uudellamaalla tavoitellaan elinkeinorakenteen uudistumista, joka nojaa osaamiseen, innovaatioihin ja kansainvälisyyteen.

Uudenmaan ratkaisulla kansallista vaikuttavuutta ja kilpailuetua koko Suomelle. Toimenpiteitä ohjaa neljä periaatetta:

1. Jälleenrakennuksessa keskitytään hankekokonaisuuksiin, joilla **Uusimaa on etunojassa hiilineutraalisuuden saavuttamisessa elpymisen kautta**. Koronan myötä EU:n ilmastoagenda

voidaan menestyksekkäästi liittää osaksi kansallista elvytystyötä, ja missä parhaita vaikuttavuutta saadaan aikaan Uudenmaalla. Uudenmaan kasvihuonekaasupäästöt vastaavat hieman yli viidennestä Suomen kuntien kokonaispäästöistä (8,1 milj. tonnia CO₂ vuonna 2017). Uudenmaan ilmastotyön vaikuttavuus maakunnan päästöihin, sekä ja siihen liittyvä yritysten ja muiden toimijoiden innovaatiotoiminta, liikenneratkaisut sekä muut toimenpiteet ovat merkittäviä, ei vain Uudenmaan, vaan koko Suomen kannalta. Ilmastomuutos ja sen torjunta edellyttää Uudenmaan elinkeinoelämältä ja asukkailta uusia toimintatapoja ja innovaatioita, joita voidaan luontevasti hyödyntää koko maassa.

2. Toiseksi jälleenrakennuksen kautta tavoitellaan **Uudenmaan kehittymistä koko Suomen digitaalisuuden kärkimaakunnaksi**. Uusimaa on Suomen suurin ja kansainvälinen työssäkäynti- ja palvelukeskittymä. Koronan kaltaiset pandemiat lisäävät tarvetta lisätä työn, palveluiden ja tuotannon digitalisoitumiselle ja tekemisen paikkariippumattomuudelle. Digitalisaatio disruptoi globaalisti kaikkia toimialoja, mutta luo

Uudenmaan ratkaisulla kansallista vaikuttavuutta ja kilpailuetua koko Suomelle

Nopeat toimet ja investoinnit

epidemian aiheuttamien vahinkojen korjaamiseksi
(mm. yritysten liiketoiminnan kehittäminen, työpaikkojen säilyttäminen ja luominen, terveys ja turvallisuus, luottamuksen palauttaminen)

Jälleenrakennuksen kokonaisuudet ja isot investoinnit

Elinkeinorakenteen kestäväksi uudistamiseksi ja resilienssin vahvistamiseksi

Panostetaan Uudenmaan (ja koko Suomen) saavutettavuuteen

Uudestamaasta Suomen edelläkävijä hiilineutraalisuuden saavuttamisessa

Vahvistetaan Uudenmaan digitaalisuutta ja kestävyttä

Panostetaan Uudenmaan kv-ekosysteemeihin, osaamiseen ja TKI-toimintaan

Uudenmaan selviytymissuunnitelman painopisteet.

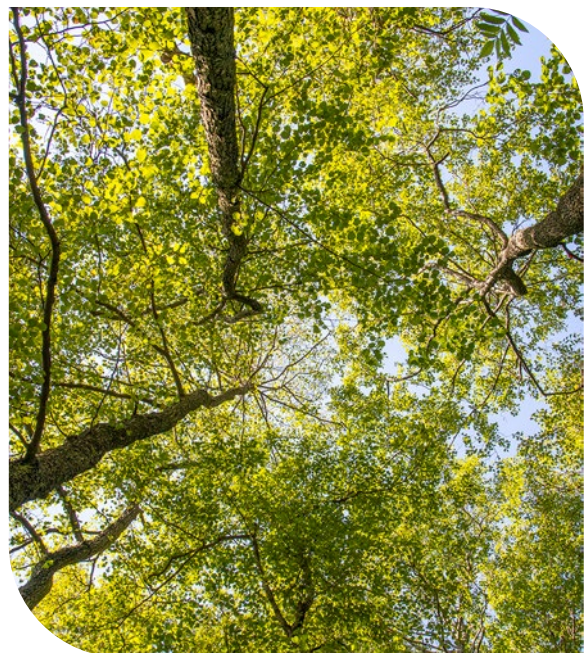
myös erityisesti koronankaltaisissa tilanteissa uusia bisnes- ja työnteon mahdollisuuksia. Uudenmaan elinkeinorakennetta dominoivalla palvelusektorilla digitalisaatio yhä ratkaisevampi menestyksen tekijä, mutta yhtä kaikki digin avulla voidaan uudistaa ja vahvistaa kaikkien toimialojen kansainvälistä, paikkariippumatonta kilpailukykyä. Digin kautta vahvistetaan myös maakunnan resilienssiä tulevia mahdollisia, koronan kaltaisia globaaleja pandemioita ja muita kriisejä varten.

3. Kolmanneksi jälleenrakennuksella panostetaan **Uudenmaan kansainvälisten ekosysteemien, osaamisen ja innovaatiotoiminnan vahvistamiseen**, koko Suomen parhaaksi. Uusimaa on Suomen kansainvälisimmin verkottunut maakunta. Panostamalla osaamiseen, tutkimus- ja kehittämistoimintaan sekä vahvistamalla nykyisten ja uusien innovaatioekosysteemien rakentamista toimimme samalla koko Suomen kansainvälisen kilpailukyvyyn, vetovoiman ja kiinnostavuuden vahvistamiseksi.

4. Neljänneksi jälleenrakennuksen toimenpiteillä panostetaan **logistisin investointeihin Uudenmaan ja koko Suomen saavutettavuuteen**. Uusimaa on koko Suomen kansainvälisen logistiikan ja liikenteen solmukohta, joka

palvelee koko Suomen elinkeinoelämää, matkailua, henkilö- ja tavaraliikennettä. Arviolta 80 % Suomessa työskentelevistä kv-osaajista ja -yrityksistä sijaitsee Uudellamaalla. Vahvistamalla Uudenmaan kansainvälistä ja kansallista infrastruktuuria ja logistista saavutettavuutta vahvistetaan koko Suomen asemaa kisassa kansainvälisistä investoinneista ja -osaamisesta.

Ohjelman toimenpidekokonaisuuksissa on hyödynnetty maakunnan muita strategioita ja ohjelmia, ja niiden toimenpiteitä (mm. Uusimaa-ohjelma, Uudenmaan vähähiilisyys-tiekartta, RIS strategia, PK-ekosysteemisopimus, VN kaupunkistrategia). Hankekokonaisuuksia on priorisoitu mm. Eurooppa Neuvoston Suomelle antamisen suositusten mukaisesti. Suomen saamien maakohtaisten suositusten perusteella uudistukset ja investointihankkeet voivat liittyä mm. seuraaviin kokonaisuuksiin: työmarkkinat ja työllisyyspolitiikka, sosiaali- ja terveydenhuolto, vihreä siirtymä, digitaalinen muutos, kestävä infrastruktuuri sekä osaaminen, tutkimus ja innovointi. Lisäksi huomioidaan EU:n huippukokouksen päätelmät ja RRF-asetus ohjeistus ja horisontaaliset kriteerit. Lisäksi suuria investointihankkeita on priorisoitu mm. IPCEI:n näkökulmasta.

Jälleenrakennuksen toimenpidekokonaisuudet ovat:

Vauhditetaan Uudenmaan edelläkävijäasemaa hiilineutraalisuudessa ja vihreässä siirtymässä, mm.

- Investoinnit, joilla edistetään puhdasta vihreää siirtymää (esim. kiertotalouden edistäminen, Kilpilahden hukkalämpö)
- Esteettömään ja hiilineutraaliin liikkumiseen liittyvät toimenpiteet (mm. joukkoliikenne, sähköautojen latausverkoston kehittäminen, matkaketjujen sujuvoittaminen)
- Korjausrakentamisen ja energiaremontoinnin laajentaminen ja vauhdittaminen koskien pientaloja, taloyhtiöitä ja julkisrakennuksia
- Geotermisen lämmön hyödyntäminen Uudellamaalla

Vahvistetaan Uudenmaan digitaalisuutta ja kestävyyttä, mm.

- Panostetaan älykkääseen ja puhtaaseen kaupunkikehittämiseen (esim. Otaniemi, Kera)
- Mahdollistetaan 5G-verkon kokeilut kaupunkirakentamisessa ja muut laajakaistahankkeet

Panostetaan Uudenmaan kansainvälisiin ekosysteemeihin ja innovaatiotoimintaan koko Suomen vetovoiman vahvistamiseksi, mm.

- Esim. hiilineutraali lentokenttäekosysteemi, Digitaalisen ekosysteemin rakentaminen Uudellemaalle eDIH, digiosaamisen kokonaisuudet, terveysalan tki-toiminta

Panostetaan Uudenmaan (ja koko Suomen) saavutettavuuteen, mm.

- Esim. Uudenmaan HO-tavoitteiden mukaisesti kaupunkiradan rakentaminen, lentoradan yleis- ja ratasuunnittelu, piasara. Myös mm. Keski-Uudenmaan tieverkko kehä 4, pikaraitiotie.

Uudenmaan selviytymissuunnitelma tähtää elinkeinorakenteen pitkäjänteiseen uudistamiseen, koko Suomen menestymisen edellytysten vahvistamiseksi. Toimenpiteinä suositetaan laajoja ja merkittäviä hankkeita.

Toimenpiteitä seurataan maakunnan yhteistyöryhmässä, sekä vuosittaisissa valtion ja alueen välisissä aluekehittämiskeskusteluissa.

3. UUDENMAAN SELVIYTYMISSUUNNITELMAN VALMISTELUPROSESSI

Uudenmaanliitto käynnisti selviytymissuunnitelman laatimisen kesäkuussa 2020 nopealla aikataululla.

Toimielimet:

- 12.8. Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö MYRS
- 17.8. Uudenmaan liiton johtoryhmä
- 20.8. Uudenmaan liiton, ELY- ja TE-keskuksen SILTA-ryhmä
- 24.8. Maakunnan yhteistyöryhmä MYR
- 26.8. Uudenmaan kuntajohtajat
- 26.8. Uudenmaan elinkeinoryhmä
- 31.8. PKS elinkeinojohtajat
- 9.9. Uudenmaan kansanedustajien neuvottelukunta KENK
- 11.9. Uudenmaan liiton, ELY- ja TE-keskuksen SILTA-ryhmä
- 14.9. Uudenmaan maakuntahallitus
- 14.9. Uudenmaan MYR:n ja maakuntahallituksen työpaja
- 16.9. Uudenmaan matkailun asiantuntijaryhmä
- 16.9. Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö MYRS
- 17.9. Uudenmaan keskustelutilaisuus alueen ammattikorkeakoulujen kanssa
- 21.9. Uudenmaan keskustelutilaisuus alueen yliopistojen kanssa
- 22.9. KUUMA-kunnat, kiky-ryhmä
- 24.9. Uudenmaan liiton, ELY- ja TE-keskuksen SILTA-ryhmä
- 24.9. KUUMA-kunnat, johtokunta
- 25.9. Maakunnan yhteistyöryhmä MYR
- 30.9. Uudenmaan kuntajohtajat
- 13.10. Maakunnan yhteistyöryhmän sihteeristö MYRS
- 13.10. Uudenmaan liiton, ELY- ja TE-keskuksen SILTA-ryhmä
- 19.10. Uudenmaan maakuntahallitus

LIITE: UUDENMAAN ESIMERKKI-HANKKEITA SELVIITYMISOHJELMAAN

Helsingin, Espoon ja Vantaan esimerkkihankkeet (PKS)

- Älykäs ja Puhdas rakentaminen
- Kaupunkien digitalisaation kehittäminen
- Yritystoiminnan elvyttäminen ja vauhdittaminen
- Työllisyyden ja osaamisen tukeminen

Espoo

- Espoosta kehittämisalusta älykkäille ja kestävälle kaupunkiratkaisuille
- Datakeskukset - hukkalämpöprojekti

Vantaa

- Kestävä lentokenttäkaupunki Aviapolis – asukkaille, työntekijöille ja matkailijoille
- Hiilineutraali Vantaa –hanke
- Oppimiskampus

Helsinki Business Hub

- Mikrosysteemiteknologioiden, mikroelektronikan ja kvanttiteknologian yhteiskäyttöinen tutkimus- ja kehitysympäristö
- Euroopan johtava digitaalinen One Health –innovaatioympäristö

KUUMA-kunnat

- Yritysten uusiutumisen tukeminen ja uuden kasvun luominen
- Osaamisen ja työllisyyden edistäminen kuntien, oppilaitosten ja yritysten yhteistyönä
- Poikittaisen liikenteen hankkeiden suunnittelun edistäminen samanaikaisesti
- Kehä V Uudenmaan poikittaisliikenteen pääväyläksi

Itä-Uusimaa / Posintra

- Kilpilahden hukkalämpö pääkaupunkiseudun lämmitykseen
- Kilpilahteen suunnitteilla oleva biojalostamoinvestointi
- Uusi henkilöliikenteen raideyhteys itäiselle Uudellemaalle pääväyläksi

Posintra, Novago, Keuke

- Uusmaalaisten yritysten uusiutumisen tukeminen ja uuden kasvun luominen

Posintra ja Novago

- Uudenmaan kiertotalousekosysteemien kehittäminen Itä-Länsi -yhteistyönä

Hyvinkää:

- Kehä V Uudenmaan poikittaisliikenteen pääväyläksi
- Osaamisen ja työllisyyden edistäminen kuntien, oppilaitosten ja yritysten yhteistyönä
- Esteettömän ja hiilineutraalin liikkumisen edistäminen
- Öljystä uusiutuviin energiamuotoihin
- Kaukolämpöverkkojen yhdistäminen Uudellamaalla
- Pääradan välityskyvyn nostaminen ja liittytäpysäköinnin kehittäminen
- Helsinki Ring of Industry –ekosysteemi
- Ravinne- ja energiaomavarainen alueellinen ruokajärjestelmä ja hajautetun biokaasun tuotannon verkosto
- Uusi toiminnan ja elämysten keskus Hyvinkään kaupungin ytimessä

Länsi-Uusimaa /Novago

- Uudenmaan digivihreät kunnat
- Digitaalinen muovituotteiden kiertotalousekosysteemi Länsi-Uudellemaalle
- VEGVISIR – suuntana kansainvälistyminen
- Maa-alueiden kartoitus hiilinielujen ja yritysten kilpailukyvyyn lisäämiseksi Uudellamaalla
- Route 51 – kantatie 51 infrastruktuurin rakennus ja digitalisointihanke

Kirkkonummi

- Kirkkonummen datakeskus -hanke

Uudenmaan liitto // Nylands förbund
Helsinki-Uusimaa Regional Council

Esterinportti 2 B • 00240 Helsinki • Finland
+358 9 4767 411 • toimisto@uudenmaanliitto.fi • uudenmaanliitto.fi